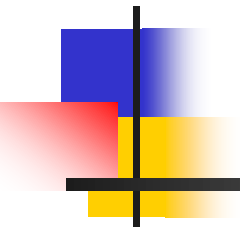
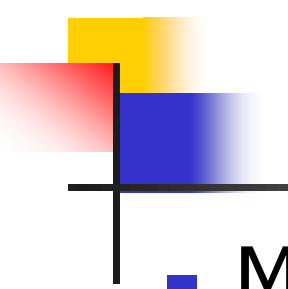

Érveléstechnika

A racionális vita

Miről lesz ma szó?

- Mi a racionális vita?
- Hogyan lehet jó minőségű, eredményes vitát folytatni?
- Milyen stratégiai szerepe van a racionális vitához kapcsolt szabályok ismeretének?
- Hogyan védekezhetünk, hogyan támadhatunk ezek ismeretében? (Ez általában már azt jelenti, hogy valamelyik fél megsérti a vita szabályait.)

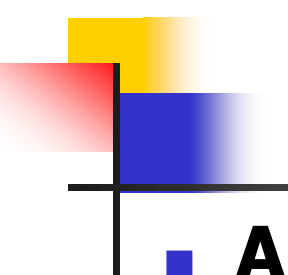
Vitatípusok

■ A veszekedés típusú vita

- Bár látszólag érvek is elhangzanak, a racionalitásnak és a logikának kevés helye van az ilyen vitákban.
- A felek célja, hogy saját indulataikat levezessék, és **a másik fölé kerekedjenek**.
- Gyakori az **agresszív** személyes támadás, az érzelmek és indulatok hevessége, a fenyegetés és a **mindenáron való győzni akarás**.

■ A törvényszéki tárgyalás típusú vita

- Az ilyen viták menete gyakran szabályozott, a vitatkozó felek feladata világos, és **a vita eredményét egy harmadik, ideális esetben, teljesen semleges fél értékeli**.
- A felek célja, hogy a **bíró szerepét betöltő harmadik felet a maguk pártjára állítsák**, hiszen az dönti el, hogy ki nyerte a vitát.
- Ezért az ilyen vitában a racionális eszközökön kívül előfordulhat személyeskedés, pszichológiai nyomásgyakorlás, manipuláció, és a retorikai hatásosság sokszor az erős érvelések ellenében kap elsőbbséget.

Vitatípusok

■ A racionális vita

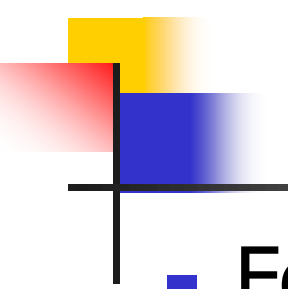
- A racionális vagy **érvelő vita** esetében a két fél eltérő állásponttal rendelkezik, amelyet **közösen elfogadott érvelési normák** és bizonyítékok alapján, erős érvekkel akar partnerével elfogadtatni.
- A vita célja a partnerek közötti **véleménykülönbség feloldása**.

■ A tárgyalás típusú vita

- Egy tárgyalás során **a feleket az érdekeik vezetik**, és a vita érdekeiknek megfelelő lezárását **alkudozás** segítségével próbálják meg elérni. Ideális esetben a felek a dialógus során, lehetőleg az elején, világossá teszik érdekeiket, és nem akarják a semlegesség, az objektivitás vagy az érdekmentesség látszatát keltetni.
- Ellentétben a meggyőző és a tudományos vitával, a vita nem az állítások igazsága vagy megalapozottsága körül forog. **A logika és a bizonyítás nem biztos, hogy lényeges**.
- A felek célja, hogy növeljék a nyereségüket, csökkentsék a veszteségüket. **A vita bevallott célja, hogy jó üzlet köttessen**. A tárgyalás csak akkor eredményes, ha mindkét fél számára elfogadható **kompromisszum** születik. Az eredményesség feltétele a konszenzus.

Vitatípusok

Vitatípus	Konfliktus	Cél	Eszköz
Veszekedés	Érzelmi feszültség	A másik legyőzése, feszültség levezetése	Személy támadása, megfélemlítés.
Törvényszéki tárgyalás	Rivalizálás	3. fél jóindulatának elnyerése	Aktuális dramaturgia szabályozza. Lehet kötöttebb, kötetlenebb.
Racionális vita	Véleménykülönbség	Az igazság kiderítése, a véleménykülönbség feloldása	Bizonyítás és kritika jó minőségű, Helytálló vagy plauzibilis érvekkel.
Tárgyalás, megbeszélés	Érdekkütközés	Az érdekkülönbség feloldása, mindenki számára elfogadható kompromisszummal	Alkudozás. A másik érdekeit szem előtt tartó kooperatív egyezkedés.

Érvelések

- Formális érvelések
 - Deduktív érvek, logika
 - Értékelésük: érvényesség, helytállóság
- Informális érvelések
 - Induktív érvelések, nem logikai összefüggés
 - Értékelésük: erős/gyenge, plauzibilis

Helytállóság, plauzibilitás

A $\rightarrow$ B

A busz 20 percenként jár.

B $\rightarrow$ C

A busz eddig aránylag pontos volt.

A _____.

5 perce várok _____.

C

Legkésőbb 15 perc múlva
megérkezik a busz.

Érvényes -

Erős - Gyenge

Érvénytelen

Helytálló

Plauzibilis

(faktuálisan igaz premisszákkal)

Érvelések értékelése a vitában

- **Az érvelések formája (Logosz):**

- megfelel-e bizonyos, logikailag érvényesnek tekintett formáknak az érvelés?

- **Az érvek erőssége (Logosz):**

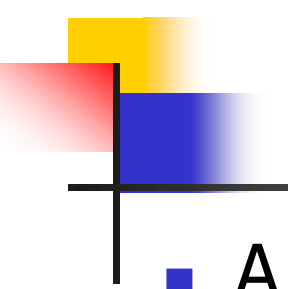
- megalapozza-e az érvelés a végkövetkeztetést?

- **Az érvelések tartalmi helyessége (Logosz):**

- igaz feltevések vezetnek-e el a végkövetkeztetéshez?

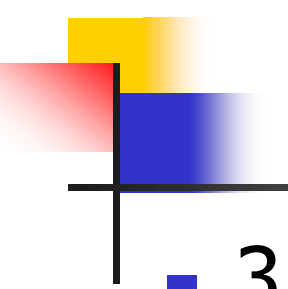
- **Az érvelések hatásossága (Pátosz):**

- milyen eredménye van egy adott érvelésnek a célközegben

A racionális vita szabályai

- A két fél a **közös cél érdekében együttműködni** (igazság kiderítése, tétel helyességének eldöntése) ezen szabályok betartásával tud a leghatékonyabban. (az előző órán tanulmányozott Grice-i pragmatikának megfelelően)
- Aki nem tarja be a szabályokat az torzítja a vitát valamilyen más vitatípus irányába,
- vagy egyszerűen kilép a vitából a másik felet vagy annak véleményét elfogadhatatlannak a sajátját megkérdőjelezhetetlennek nyilvánítva.

Sváby Orbán interjú

- 3 perc 6 másodperc az elejéből (youtube)
 - <http://www.youtube.com/watch?v=XvqQIsHghzE>

1. A szólás szabadsága

- **Maxima:** A felek nem akadályozhatják meg, hogy a vitában új álláspontok, vagy azokhoz kapcsolódó kétségek merüljenek fel.
- **Célja:** az álláspontok tisztázásának lehetősége. A vélemény-különbség feloldása nem lehetséges, ha nem tiszták az álláspontok.
- **Megszegése:** (ezek mind relevancia hibák)
 - A védő támadhatatlannak nyilvánít egy álláspontot
 - A támadó tiltottnak állít be egy álláspontot
 - személyeskedés (gyalázkodó, genetikus, „te is”).
 - félelemre apellálás,
 - szánsalomra apellálás,

1. A szólás szabadsága

- Morális ítéletekre, attitűdökre építő stratégiák:
- **Személyeskedés, személy támadása:**
 - Lehet jogos? – Igen!
 - 1) X állítja A igaz.
 - 2) Ezzel X megsérti a racionalitás normáit.
 - κ Vagyis X nem megbízható A megítélésében.
 - Alaptalan? – Igen!
 - 1) X állítja A igaz.
 - 2) X jelleme kifogásolható, erkölcsileg megkérdőjelezhető a viselkedése
 - κ Vagyis X nem megbízható A megítélésében.
 - Egyik esetben sem állítjuk, hogy az álláspont nem igaz!
 - *A legsúlyosabb hiba:*
 - 1) X állítja A igaz.
 - 2) X jelleme kifogásolható, erkölcsileg megkérdőjelezhető a viselkedése
 - κ *Vagyis A nem igaz. (vagy tiltani akarjuk hogy X képviselje)*

1. A szólás szabadsága

- Genetikus hiba:

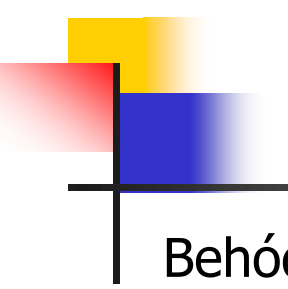
- Álláspont elutasítása eredet, forrás alapján:
 - „A média mostanában minden közéleti szereplőt igyekszik befeketíteni. Tudjuk, hogy miféle szerzet a média. Egyfolytában hazudik, hogy magasan tartsa a nézettségi indexet. – Szinte biztos tehát, hogy a megvádolt személy rendkívüli ember.”

- Hivatkozás az érvelő körülményeire:

- Elutasítás az *érvelő körülményei*, érdekei miatt:
 - „Nem meg lepő, hogy X kitart a hólapátgyár építése mellett. Mindenki tudja, hogy a hólapát lobbí tagja és komoly érdekeltségei vannak a fehér Karácsonyban.”
- „Te is”hiba:
 - 1) X állítja A igaz.
 - 2) X cselekedetei, korábbi állításai ezzel nincsenek összhangban.

κ A nem igaz, vagy nem elfogadható.

 - („Te agitálsz a leszokás mellett, hiszen te is szívod a blázt!”)

1. A szólás szabadsága

Behódolásra építő stratégiák:

- **Szánalomra apellálás:**

- Érzelmi hatás segítségével elfogadtatni egy állítást
 - „Tanárnő, olyan sokat készültem. Kidolgoztam az összes tételt, rendesen jártam órára és csak egy pont hiányzik a jeleshez! Egyetlen icipici pont!”

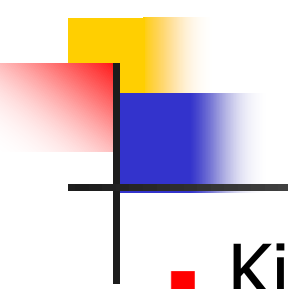
- **Fenyegetésre apellálás:**

- Fenyegetéssel kényszerít egy állítás elfogadására, elutasítására.
 - „Hogy mondhatsz ilyet? Csak a legelmaradottabbak hisznek a teremtésben!”, „A csinos, sikeres harmincasok örömmel választják a függetlenséget, a szingli életformát.”
 - 1) X állítja A igaz.
 - 2) X nem felel meg valamilyen csoportidentitásnak, elvárásnak.
 - κ *Vagyis A nem igaz. (vagy tiltani akarjuk hogy X képviselje)*

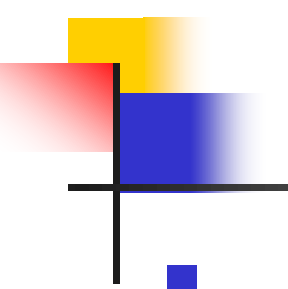
2. A bizonyítás terhe

- **Maxima:** Az álláspontot előterjesztő félnek meg kell védenie álláspontját, ha a másik fél úgy kívánja.
- **Célja:** minden kimondott álláspont védelmét fel kell vállalnunk
- **Megszegése:**
 - Kibújni a bizonyítás terhe alól:
 - Támadhatatlannak beállított álláspont
 - Áthárítani a bizonyítás terhét:
 - tekintélyre hivatkozás
 - nem tudásra apellálás (bizonyítás terhének áthárítása)

2. A bizonyítás terhe

- Kibújás a bizonyítás terhe alól:
 - Az álláspontot bizonyításra nem szorulónak állítják be
 - „Mindenki számára nyilvánvaló, hogy...”
Senki, aki épelméjű, nem kételkedhet abban, hogy...”
 - Személyesen akarnak jótállni az álláspontért
 - „Kérem fogadják el tőlem most különösebb bizonyítás nélkül, hogy...” „Teljes mértékben meg vagyok győződve arról, hogy...”
 - Az álláspontot a kritikával szemben immunis formában próbálja bemutatni.
 - „A magyar természeténél fogva vendégszerető nép.” „Az igazi férfi bírja az italt.”

2. A bizonyítás terhe

■ **Tekintélyre hivatkozás**

■ Lehet jogos? – Igen!

1) X személy az állítja, hogy A

2) X T terület szakértője.

κ Tehát X megbízható A megítélésében, vagy A valószínűleg elfogadható.

■ Alaptalan? – Igen!

1) X személy az állítja, hogy A

2) X T terület szakértője.

κ *Tehát A igaz.*

■ Általános hibák:

- Nem elismert szakértőre hivatkozás, nem szakértőre hivatkozás, a területen adott álláspont vitatott, illegitim diszciplínára hivatkozás („minden parapszichológus tudja”)

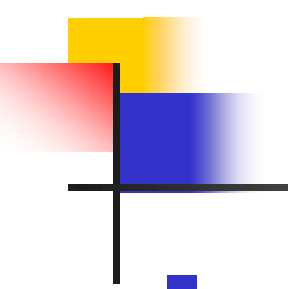
3. Álláspontok

- **Maxima:** Az álláspontot támadó félnek azt az álláspontot kell támadnia, amelyet a másik fél valóban képvisel.
- Célja: az álláspontok torzulásának megakadályozása a vita bármely szakaszában.
- **Megszegése:**
 - Eltorzítja az ellenfél álláspontját, vagy fiktív álláspontot tulajdonít az ellenfélnek
 - Szalmabáb érvelés, árnyékbokszolás.

4. Relevancia

- **Maxima:** Az álláspontot védő fél csak olyan érvekkel védekezhet, amelyek valóban kapcsolódnak álláspontjához.
- **Célja:** a véleménykülönbségek racionális feloldásának módja az érvelés, nem a hitelesség és a hatásosság ezért ki kell zárni a nem argumentatív meggyőzési módokat.
- **Megszegése:**
 - Az álláspontot nem érveléssel védeni, irreleváns érveket használni.
 - közvélekedésre hivatkozás
 - tekintélyre hivatkozás
 - érzelmekre apellálás (félelem, szánalom)

4. Relevancia

- Közvélekedésre hivatkozás:
 - Egy álláspont megítélésénél pusztán arra alapozunk, hogy azzal sokan egyetértenek.
 - „A választáson szavazók elsőprő többsége, 85%-a gondolta úgy, hogy Dr. Hóhányó a legalkalmasabb személy a város vezetésére. Dr. Hóhányó bizonyosan jó szakember és bölcs vezető, ha ilyen sokan így gondolják.”
 - „Mindnyájan tudjuk, hogy a magyar tehetséges nép...”
 - 1) X azt állítja, hogy A igaz.
 - 2) A-t az emberek többsége elfogadja.
 - k. *Vagyis A igaz.*

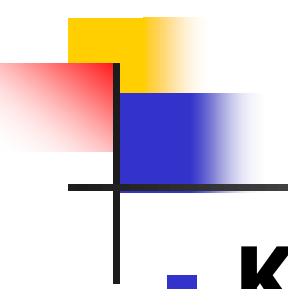
5. Kimondatlan premisszák

- **Maxima:** Az álláspontot támadó fél nem tulajdoníthat hamisan olyan kimondatlan premisszát a másik félnek, amely mellett az valójában nem kötelezte el magát, fordítva pedig, az álláspontot védő fél sem tagadhatja hamisan egy kimondatlan premisszája mellett elkötelezettségét, ha valóban elkötelezte magát mellette.
- **Célja:** az implicit álláspontok pontos megtalálása a protagonista álláspontjában: sem letagadásuk, sem eltorzításuk nem segíti a véleménykülönbség feloldását az argumentáció során.
- **Megszegése:**
 - 1. Hamisan tagadja saját kimondatlan premisszáját (védő)
 - 2. Hamisan az ellenfélnek tulajdonít egy kimondatlan premisszát (támadó)
 - ki nem mondott, implicit premissza tagadása
 - szalmabáb érvelés.

6. Kiindulópontok

- **Maxima:** Egyik félnek sem szabad hamisan elfogadott kiindulópontnak beállítania egy premisszát, sem pedig hamisan tagadnia, hogy egy premissza elfogadott kiindulópont.
- **Célja:** az álláspontok torzulásának megakadályozása az argumentáció során.
- **Megszegése:**
 - Hamisan elfogadott kiindulópontként állít be egy premisszát.
 - Hamisan tagadja, hogy egy premissza elfogadott kiindulópont lenne.
 - bizonyítás kényszerének elhárítása
 - álláspont megváltoztatása
 - túl sokat állító kérdés („Ön mióta veri a feleségét?”)
 - körbenforgás

6. Kiindulópontok

■ Körbenforgás

- „Nyilvánvaló, hogy Isten létezik. A legnagyobb könyv a Biblia állítja ezt. A Biblia pedig nem hazudik, hiszen ami benne az Isten szava.”
- „A mi rabbink éjszakánként az Istennel kártyázik! –
- „Honnan tudod, hogy nem hazudik a rabbi?”
- „Csak nem gondolod, hogy Isten kártyázna egy hazug rabbival?!”
- **Hiba:** Konklúzióként fogalmazzuk meg az egyik premisszát.

7. Érvelési sémák

- **Maxima:** A formálisan nem érvényes, informális érvelésekkel alátámasztott álláspontok nem tekinthetők végérvényesen védettnek, ha a védelem nem a megfelelő érveléssémákat használja, vagy a megfelelő sémákat nem a megfelelő módon használja.
- **Célja:** lehetőséget teremteni arra, hogy logikailag érvényes érvelések hiányában is végérvényesen megvédhető vagy cáfolható legyen egy álláspont, ha a protagonista és az antagónista egyetért az érveléssémák elfogadhatóságában és használatában.
- **Megszegése:**
 - Informális hibák, nem deduktív érvelések hibái
 - Következményre hivatkozás
 - post hoc ergo propter hoc
 - csúszós lejtő érv

7. Érvelési sémák

■ **Post hoc ergo propter hoc** (utána, tehát miatta.)

- Ahhoz, hogy ok-okozati kapcsolatról beszélhessünk, három feltételnek kell fennállnia:
 - 1. szükséges a korreláció, vagyis az együttjárás ok és okozat között. (ital, fejfájás)
 - 2. időben, v. logikailag az oknak meg kell előznie az okozatot. (tegnap volt az ivászat, ma van a macskajaj.)
 - 3. és végül szükségünk van egy magyarázatra, amely számot ad arról, hogy milyen mechanizmus révén "okozza" az ok az okozatot. (ismerjük az alkohol hatásmechanizmusát.)
- **Hiba:** Ha a konkrét esetben az egyik feltétel hiányzik. Nincs igazi oksági kapcsolat, de mivel az egyik dolog megelőzi a másikat, úgy tűnhet, mintha a korábbi dolog okozta volna a későbbit.
- „Nem tudom, mit csináltál vele, de akkor kezdtek bajok lenni az autómmal, miután kölcsönadtam neked.”

■ **Következményre hivatkozás:**

- Ha egy bizonyos eljárást javasol valaki, akkor nagyon is ésszerű a következményekkel való érvelés: ez az eljárás nem lesz jó, mert ez meg ez lenne a következmény.
- **Hiba:** Egy állítás igazsága független attól, hogy szeretjük-e a következményeit vagy sem.
 - Ha P, akkor Q
 - Q kívánatos/nemkívánatos
 - Tehát, P igaz/hamis
- „Ha Isten nem létezik, akkor az élet értelmetlen. Az élet nem lehet értelmetlen. Istennek léteznie kell.”

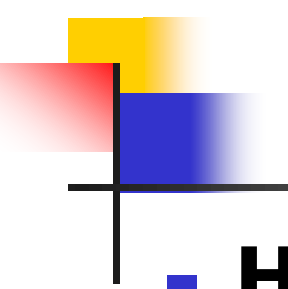
8. Logikai érvényesség

- **Maxima:** A helytállónak tekintett érvelés nem lehet logikailag érvénytelen.
- **Célja:** a meggyőző érvelés formáinak közös elfogadása. Így válik lehetővé az erős/helytálló érvek elkülönítése, és annak vizsgálata, hogy megfelelő-e az érveléssémák használata. Védett az álláspont, ha közösen elfogadott kiindulási alapból érvényes következtetéssel kapjuk meg a konklúziót.
- **Megszegése:**
 - formális érvelési hiba lehet:
 - előtag tagadása (1. Ha esik az eső, akkor sáros az út, 2. nem esik az eső $\rightarrow$ K. nem sáros az út ???)
 - utótag állítása, stb.

9. A vita lezárása

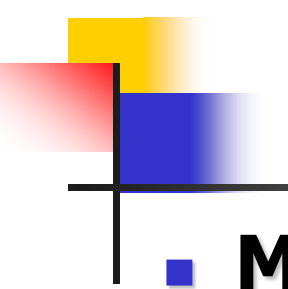
- **Maxima:** Az álláspont sikertelen megvédését az álláspont visszavonásának kell követnie, a sikeres (konkluzív) megvédését a fenntartások visszavonásának.
- **Célja:** a protagonista és az antagonista korrekt vita-értékelése. A záró szakaszban a feleknek meg kell egyezniük a vita kimenetelében.
- **Megszegése:**
 - nem tudásra apellálás
 - hamis dilemma.

9. A vita lezárása

■ **Hamis dilemma:**

- Talán a legismertebb történelmi példa: „Aki nincs velünk, ellenünk van.”
- „Ön most velünk van vagy a terroristákkal?”
- „Ellenfelem az állami iskolák támogatásának növelése ellen szavazott. Nyilván nem tartja fontos kérdésnek gyermekeink oktatását.”
 - Vagy **A**, vagy **B**
 - Nem **A** (vagy **B**)
 - Tehát **B** (vagy **A**)
- **Hiba:** honnan tudjuk, hogy csak ez a két eset lehetséges?

10. Nyelvhasználat

- **Maxima:** A felek nem használhatnak homályos vagy kétértelmű megfogalmazásokat, és kötelesek a másik fél megfogalmazásait lehetőség szerint hűen és pontosan visszaadni.
- **Célja:** álmegoldások kikerülése, a vita minden szakaszában a megfogalmazás és értelmezés ellenőrzése.
- **Megszegése:**
 - in dictione érvelési hibák,
 - kompozíciós hiba
 - felosztás hiba

10. Nyelvhasználat

- **Felosztás hiba:**

- „A sportklub nagyon gazdag, tehát a klub titkára is nagyon gazdag.”

- **Kompozíciós hiba:**

- „A kormány minden tagja nagylelkű, tehát a kormány nagylelkű.”